

Tatjana Soldo: *Jezik razžarjenih trav*. Ljubljana: Društvo Apokalipsa, 2005.

Jezik razžarjenih trav je druga pesniška zbirka pokojne pesnice Tatjane Soldo (6. 7. 1962–28. 5. 1992). Svoje kratko življenje, pesniško bogato in zrelo, je mesec dni pred tridesetim rojstnim dnevom sklenila po lastni odločitvi.

Pesnila je že od otroštva. Prve objave njenih pesmi je zaslediti v letu 1991 v revijah *Primorska srečanja*, *Mentor* in v *Reviji 2000*. Njena prva pesniška zbirka *Posvetitve* je izšla posthumno pri založbi Mondena leta 1994. Izbor, ki ga je pripravila sama, je po njeni smrti uredil in dopolnil Zdravko Duša. V zbirko *Jezik razžarjenih trav* je vključen širši izbor njene presemetljive in bogate zapuščine, ki v prvi knjigi še ni bil objavljen. Pripravila sta ga Martina Soldo in Primož Repar, oblikovanje konteksta, razvrstitev pesmi ter spremna beseda pa so delo Barbare Korun.

Prežeta z njeno poezijo zrem v fotografijo, objavljeno na notranjem zavihku prve zbirke. Gledam podobo lepe, nežne, mlade ženske in se sprašujem, zakaj? S spoštovanjem in obžalovanjem si poskušam dopovedati, da mora "pesem kot desetnica zapustiti ime svojega avtorja, ga prečrtati in izničiti", mora postati anonimna, kot je zapisal Milan Dekleva v eseju o pesništvu *Blodni koraki pojočih desetnic (Gnezda in katedrale)*. Pesmi nimajo obraza, sem si dopovedovala, a lik mlade ženske v meni ni bledeel. In šele pri poeziji Tatjane Soldo sem v celoti razumela pomen te anonimnosti. Skušala sem ustvariti profesionalno distanco med seboj in pesnico, med pesnico in njeno poezijo. Ne vem, ali mi je uspelo. Ne vem, ali je to sploh mogoče. Njene pesmi so me spremljale vse letošnje poletje. Prepoznavam jih že po besedi ali dveh, že po besedi ali dveh se poistovetim z razpoloženjem v pesmi, ne da bi do konca dognala njihove skrivnosti. Prav zato se k njim vračam vedno znova.

In vedno znova se mi iz spomina izpisujejo verzi: "Mogoče sem jaz ljubila preveč / pa je malo ostalo za ves ostali svet". "Malo", je

zapisala sama, a malo za "ves ostali svet". Malo je rekla preprosto in skromno, a mi, ki nam je to dediščino zapustila, smo tu, da njeno poezijo spoznamo, ovrednotimo in jo uvrstimo na tisto mesto, ki ji v slovenski poeziji gre. Dediščina mlade ženske, umetniška zapuščina, veliko, dragoceno darilo ljubezni, pesniškega daru, zrelega, kritičnega, občutljivega in poglobljenega razmisleka. V njenih pesmih ni spogledovanja z različnimi slogi in oblikami, ni objokovanja in povzdigovanja samo lastnih intimnih bolečin in spoznanj, v njih se na pesniško prefinjen način zapisuje neko naravno temeljno razumevanje človeškega bivanja, biti, drugega, različnega, razumevanja, ki ni naučeno, ki ji je dano, kot ji je dano, da ga izpove v poeziji. Umetnost z veliko začetnico ni dana vsem. Veščina pisanja, še tako izbrušeno rokodelstvo, ne more nadomestiti tistega prvinskega čutenja in občutenja, ki umetniku omogoča videti več in jasneje kot navadnim, manj občutljivim smrtnikom.

Morda je tudi zato tako veliko dokončnosti v njenih pesmih, kot bi se z vsako od njih poslavljal. Kot bi v vsaki pesmi po malem umirala. Že v prvi zbirki *Posvetitve* piše: "Slutim, kako bo vse šlo. / Vse – v prelet. / Pišem, kot bi šlo za stavo. / Stavim lastno glavo."

Vzporednice, ki so se mi med branjem samoumevno ponujale, so tekle ob Sylvii Plath, ki ji tudi sama avtorica namenja eno od pesmi. Druži ju krhkost in privlačna sila smrti, ki ju je nazadnje obe potegnila na ono stran, onkraj razočaranja in bolečine, druži ju nesporen talent in popolna posvetitev poeziji. Pa ne zaradi te primerjave, temveč zaradi napisanega, zaradi čutenja, da je poezija Tatjane Soldo napisana s krvjo in solzami, pesniško močno in prepričljivo, je njeno mesto v samem vrhu slovenske poezije.

O magnetizmu smrti zgovorno priča naslov pesmi *Počitek, h kateremu grem, je mnogo boljši, kot sem ga kdaj poznal* (Dickens: *Povest o dveh mestih*): "Reka, moj Simon, se je napila barve tvoje polti, ... objela te je zares, / izmerila je globino s tvojimi kodri". Temna sla smrti preveva marsikatero pesem Tatjane Soldo, vendar je to pot "domov", "k počitku", smrt je "nikoder", je tisti "skrivnostni kraj". "Nisi nisi od tod / povsod je ognjišče zate. / Nikoder se kliče skrivnostni kraj ...". Kakor bi čutila, da ne pripada temu svetu. Kakor bi s svojo bolečo občutljivostjo že od nekdaj razumela vse nesmisle in usodnosti tega sveta. In kaj ji je potlej početi?

V pesmih so poslavljanja: "PRIDI KDAJ OBISKAT, TELO / moje nekdanje roke / moje nekdanje ustnice / moj nekdanji zdaj" in pobratenja s smrtjo. Smrt je posebila, projicirala vanjo svoj strah, da se lahko z njim poigrava in ga smeši: "s teboj že ne bom barantala z barvo svojih prsi! ... posedi pri meni / manj te bo strah / svoje sence".

Ko piše o občutljivosti "Nočem misliti na vsak kamen v katerem bije / srce strtega vetra / v katerem so vsa srca / vseh stvari", nam pripoveduje, da *misli* na vsak kamen, v katerem bije srce strtega vetra, da *čuti* vsak kamen, v katerem so vsa srca vseh stvari. Tako nam izpoveduje to silno občutljivost, to silno tenkočutno zaznavanje, ki je na žalost lahko tudi nevzdržno.

Že Zdravko Duša je v spremni besedi k prvi pesniški zbirki zapisal, kako natančna je bila Tatjano Soldo pri pisanju poezije, kako dolgo je brusila svoje

pesmi išoč pravih izrazov. Tudi avtorica v svojih pesmih slikovito izraža slast in muko pisanja, ko se slutnja pesmi kot zarodek ugnezdi v "maternici" ustvarjanja, kjer se zarodni skupek celic začne deliti, spreminjati oblike in velikost in se iz neubesedljivega v burnem in včasih bolečem procesu iskanja oblikuje v jezik, v besede, v pisavo, v to edino orodje in orožje, ki ga človek ima, da izrazi svoje zavedanje, izpove svoje občutke, čustva, oblikuje misli edinstveno in neponovljivo.

Tatjana Soldo se zaveda jezikovne omejenosti. Jezik kljub vsemu bogastvu tudi najbolj večjim ne omogoča vedno izraziti vsega, zato obupano sprašuje "... kje moja nemost / komu spregovori ...". Kompleksnosti človekovega doživljanja se ne da v celoti ujeti v besede, zato se tudi pesnica sprašuje o sposobnosti razumevanja nemosti, tišine, premolkov kot presežkov jezika, kot zgovornega sredstva izražanja. Kot večini pesnikov tudi njej spregovori tišina. Ko piše o nemosti, kriči po prebujenju otopelih in gluhih.

V svojih pesmih Tatjana Soldo ne piše le o bolečini, ljubezni in smrti. V njih je tudi kritičnost in norčavost, kritika povprečnosti, senilnosti, samozadostnosti, snobizma. V pesmi *I'll take Manhattan* se na videz lahkotno dotakne slavnih imen (Rose Luxemburg, Mme Chanel, Marie Curie, Erice Jong), ta kolaž začini z vsakdanjim gospodinjskim besediščem, ki se kot hitri pobliski zvrsti skozi pesem, da bi na koncu po izvorni recepturi umešala žensko, ki konzumira vsega po malo in ničesar posebej: "... Erica Jong / varnostni ali deviški pas / za strah pred letenjem / kilometri testenin / ki ovijejo vse to / recept ki se sam zapiše / ... majoneza na pladnju / drobtina soli / ščepec slastnega za prepoved / mmm pest noža / ekran ki vate strmi / ... lestenci in pajki / v mednožju noči / oh ženska ki se tako preprosto zbudiš / in sanjaš, da preprosto živiš". In ona, ki bo ostala "dolgo enako mlada" svari pred senilnostjo: "Igraš se z gesli pozabljenih vojn / ... spet hočeš v isti začetek, / storiti nazaj še korak, / v rumeno svetlobo, vpeto v nadziran mrak".

Svojo izkušnjo in dojemanje sveta v pesmih spretno prepleta z usodami in značaji bibličnih (Marija Magdalena), mitoloških (Antigona, Diana, Nioba), zgodovinskih junakinj (Marija Stuart), nagovarja pesnice in pesnike iz različnih obdobj in z različnih delov sveta (Sylvio Plath, Omarja Hajama), romanopisce in romaneskne junake (med drugim Charlesa Bukowskega). Njena izkušnja je v vseh in vse druge so v njej. Tako zanika čas in prostor in priznava le osebno izkušnjo, ki je vedno enaka, ne glede na zgodovinski okvir, ne glede na spol, ne glede na čas. Ljubezen je vedno ljubezen, trpljenje je vedno trpljenje, le intenziteta in globina čutenja sta odvisni od posameznika in njegove danosti. Trajnost in univerzalnost, izvirnost in lepota njegovega zapisa pa so odvisni od njegove izrazne moči, poguma, iskrenosti, znanja in nadarjenosti. Nuja po izpovedovanju in izražanju je gonilo umetniškega ustvarjanja. Četudi prepoznavamo vedno enaka človeška občutja, je zapisovanje vedno znova še kako smiselno, saj je tisto, kar združuje človeštvo, skupek osebnih izkušenj in spoznanj, ki jih umetniki skozi bogastvo in raznolikost izraznih sredstev in s pomočjo nadarjenosti prelivajo v umetniška dela. In kamenček v mozaiku te zakladnice je tudi poezija Tatjane Soldo.